

Agnieszka Goszczyńska
Centrum Informacyjno-Biblioteczne
Uniwersytet Medyczny w Łodzi
agnieszka.goszczyńska@umed.lodz.pl

Otwarty UMed – badania, projekty, wyzwania



Agnieszka Goszczyńska – absolwentka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego, popularyzatorka otwartej nauki. Obecnie pracuje jako starszy bibliotekarz w Centrum Informacyjno-Bibliotecznym Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Zajmuje się weryfikacją danych oraz projektem *InterScienceCloud* – zintegrowana platforma informacji o działalności naukowej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Ponadto prowadzi warsztaty dotyczące publikowania w modelu otwartym.

Streszczenie: Komunikat przybliży zagadnienie upowszechniania otwartego dostępu na Uniwersytecie Medycznym (UM) w Łodzi. Omówiono najważniejsze aspekty wprowadzenia otwartego dostępu na poziomie instytucjonalnym, m.in. politykę otwartości uchwaloną przez Senat UM w 2018 r. oraz przystąpienie UM do Institutional Open Access Program (IOAP), w ramach którego pracownicy uczelni mogą publikować na korzystniejszych niż dotychczas warunkach w czasopismach wydawanych przez Multidisciplinary Digital Publishing Institute. Przedstawiono również działania promocyjne, informacyjne i komunikacyjne, np. stronę internetową otwarty.umed.pl, seminarium *Designing equitable foundations for open knowledge*, zorganizowane w ramach Międzynarodowego Tygodnia Otwartej Nauki.

Słowa kluczowe: otwarty dostęp, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

Open UMed - research, projects, challenges

Abstract: This communique briefly describes all open access activities at the Medical University of Lodz such as mandatory open access (OA) policy, participation in Institutional Open Access Program (IOAP) MDPI, and events organized during International Open Access Week.

Keywords: open access, Medical University of Lodz

[Prezentacja](#)

[Nagranie](#)



Wprowadzenie

Idea swobodnego, otwartego dostępu do publikacji naukowych jest kluczowym fundamentem samej nauki. Temat jest szeroko dyskutowany zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym oraz stymuluje środowiska naukowe do wdrażania w różnym zakresie postulatów otwartości w nauce. Najbardziej znanymi inicjatywami open access są Public Library of Sciences (PLOS) czy utrzymywana przez amerykańską Narodową Bibliotekę Medyczną baza danych PubMed. Coraz częściej pojawiają się również rozwiązania na poziomie instytucjonalnym, np. *Polityka Otwartego Dostępu Instytutu Medycyny Pracy imienia prof. dra med. Jerzego Nofera w Łodzi*, i globalnym, np. cOAlition S, czyli porozumienie instytucji finansujących badania naukowe, w tym Narodowego Centrum Nauki, chcących wprowadzić od 2021 r. otwarty dostęp do wyników badań.

InterScienceCloud – zintegrowana platforma informacji o działalności naukowej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Uniwersytet Medyczny w Łodzi, wpisując się w światowe trendy oraz stosując się do zaleceń Komisji Europejskiej i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a przede wszystkim wychodząc naprzeciw postulatowi otwartej nauki, realizuje projekt *InterScienceCloud – zintegrowana platforma informacji o działalności naukowej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi*. Jest on współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach programu operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC.02.03.01-00-0020/17).

Projekt zakłada udostępnianie danych z wielu obszarów działalności naukowej na jednej wspólnej platformie webowej, w tym źródłowych danych badawczych, publikacji informacji patentowych, usług i aparatury medycznej oraz zdigitalizowanych obiektów medycznych (obiekty 3D i 2D). W ten sposób gromadzone i udostępniane dane będą pozwalały m.in. na masowy import danych do systemów zewnętrznych, takich jak POL-on, PBN, ORCID. Dane będą również indeksowane przez popularne wyszukiwarki internetowe, dzięki czemu potencjał naukowo-badawczy uczelni będzie widoczny w wyższym stopniu.

Działania realizowane w projekcie InterScienceCloud są zgodne z uchwałą przez Senat Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w dniu 22 lutego 2018 r. *Instytucjonalną polityką otwartości w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi*¹. Zobowiązuje ona pracowników uczelni do publicznego udostępnienia publikacji i danych badawczych tak, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym oraz możliwość nieodpłatnego i nieograniczonego technicznie korzystania z nich, wraz z udzieleniem wolnej licencji Creative Commons Uznanie autorstwa wersja 4.0 lub późniejsza (CC-BY) albo Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach wersja 4.0 lub późniejsza (CC-BY-SA). Docelowo będą one deponowane w uczelnianym repozytorium. Został również powołany Pełnomocnik ds. Otwartego Dostępu. Do jego zadań należy m.in.: informacja i eduka-

¹ Uchwała nr 153/2018 z dnia 22 lutego 2018 r. Senatu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w sprawie wyrażenia zgody na wprowadzenie Instytucjonalnej polityki otwartości w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi [online]. [Dostęp 26.07.2019]. Dostępny w: http://cib.umed.lodz.pl/pliki/PDF-y/Polityka-otwarto%C5%9Bci-Uchwa%C5%82a_2018_153.pdf.



cja w zakresie otwartego dostępu do publikacji i danych badawczych, koordynacja prac związanych z tworzeniem, utrzymaniem i rozwojem infrastruktury, doradztwo w zakresie najlepszych praktyk, monitorowanie realizacji polityki oraz raportowanie wyników rektorowi.

Badania

Z analizy danych, przygotowanej na potrzeby raportu na temat realizacji *Institutional Open Access Policy of the Medical University in Łódź*, wynika, że wśród prac z afiliacją Uniwersytetu Medycznego w Łodzi indeksowanych przez Web of Science Core Collection (stan na dzień 25.01.2019 r.) i opublikowanych w 2018 r. 55% znajdowało się w szeroko rozumianym otwartym dostępie. Większość z nich stanowiły artykuły opublikowane w czasopismach z przypisaną wartością Impact Factor, m.in.: „Allergy”, „European Heart Journal”, „International Journal of Molecular Sciences”, „Journal of Clinical Medicine”, „Oxidative Medicine and Cellular Longevity”, „Scientific Reports”. Znaczna część artykułów opublikowanych w modelu otwartym wymagała nakładów finansowych. Koszty publikacji najczęściej pokrywano z grantów. Dodatkowo znaczna część została sfinansowana w ramach programu Springer Open Choice. Dużym zainteresowaniem cieszyły się czasopisma wydawane przez Multidisciplinary Digital Publishing Institute.

Działania

Wprowadzaniu polityki otwartości towarzyszyły kompleksowe działania komunikacyjne mające na celu dostarczenie rzetelnych informacji na temat otwartego dostępu. Ich głównym celem było poinformowanie społeczności akademickiej o otwartym mandacie oraz rozwianie obaw związanych z udostępnianiem publikacji. Intensywna kampania informacyjna została przeprowadzona przede wszystkim w środkach komunikacji wewnętrznej. Uruchomiono również stronę internetową otwarty.umed.pl, na której znajdują się elementarne informacje o otwartym dostępie i praktyczne wskazówki dotyczące możliwych sposobów realizacji polityki.

W ramach Międzynarodowego Tygodnia Otwartej Nauki zorganizowano seminarium pod hasłem *Designing equitable foundations for open knowledge*, podczas którego dyskutowano o otwieraniu nauki, również w aspekcie zapisów Ustawy 2.0, kwestiach prawnych i procesie wdrażania otwartości trwającym w uczelni.

Ponadto przeprowadzono warsztaty dotyczące publikowania w modelu otwartym i zarządzania danymi badawczymi (*research data management*, RDM). Pracownicy i studenci UM mogą również korzystać z indywidualnych konsultacji dotyczących publikowania w modelu otwartym i przygotowywania planu zarządzania danymi badawczymi (Data Management Plan).

W 2018 r. Uniwersytet Medyczny w Łodzi przystąpił do Institutional Open Access Program (IOAP), w ramach którego pracownicy uczelni mogą publikować na korzystniejszych niż dotychczas warunkach w czasopismach wydawanych przez Multidisciplinary Digital Publishing Institute, uzyskując 10% zniżki.

Wyzwania

Wśród największych wyzwań należy odnotować przygotowanie pracowników Uniwersytetu Medycznego do zmian wiążących się z wejściem w życie Planu S². Dużo kontrowersji w środowisku naukowym budzi udostępnienie źródłowych danych badawczych, zwłaszcza wrażliwych danych medycznych. Jednym z trudniejszych zadań będzie również implementacja dobrych praktyk publikowania w modelu otwartym i udostępniania danych badawczych.

Wśród wyzwań należy odnotować problem „drapieżnych czasopism”³, które stanowią poważne zagrożenie dla integralności nauk medycznych, celowości i zasadności wydatków finansowanych ze środków publicznych oraz dla rozwoju nauki.

Podsumowanie

Uniwersytet Medyczny w Łodzi jest jednym z pionierów wdrażania zasad otwartej nauki na poziomie instytucjonalnym, gdyż wprowadził regulacje dotyczące otwartości obowiązujące we wszystkich jednostkach organizacyjnych.

Plan S⁴, Plan U⁵, „drapieżne czasopisma” to tylko niektóre z problemów, z którymi będziemy musieli się zmierzyć w najbliższym czasie. W dobie szybkiego rozwoju wyzwania stawiane środowisku akademickiemu pojawiają się błyskawicznie i są przyczyną daleko idących zmian. Dlatego też ważna jest otwartość na nieszablonowe działanie i nastawienie na współpracę z innymi jednostkami uczelni.

Bibliografia:

1. List dyrektora NCN ws. „drapieżnych czasopism” (predatory journals). W: *Narodowe Centrum Nauki* [online]. Dostęp [12.08.2019]. Dostępny w: <https://ncn.gov.pl/aktualnosci/2018-09-21-list-dyrektora-ncn-predatory-journals>.
2. *Plan S. Making full and immediate Open Access a reality* [online]. [Dostęp 26.07.2019]. Dostępny w: <https://www.coalition-s.org/>.
3. Plan S. Przegląd opinii. W: *Otwarta Nauka* [online]. [Dostęp 12.08.2019]. Dostępny w: <https://otwartanauka.pl/analysis/case-studies/plan-s-przeglad-opinii>.
4. SEVER, R., EISEN, M., INGLIS, J. Plan U: Universal access to scientific and medical research via funder preprint mandates. *PLoS Biology* 2019, nr 17(6): e3000273 [online]. [Dostęp 26.07.2019]. Dostępny w: <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3000273>.

² O Planie S można przeczytać m.in. w serwisie Otwarta Nauka. Zob. Plan S. Przegląd opinii. W: *Otwarta Nauka* [online]. [Dostęp 12.08.2019]. Dostępny w: <https://otwartanauka.pl/analysis/case-studies/plan-s-przeglad-opinii>.

³ Na temat drapieżnych czasopism można przeczytać m.in. w serwisie NCN. Zob. List dyrektora NCN ws. „drapieżnych czasopism” (predatory journals). W: *Narodowe Centrum Nauki* [online]. Dostęp [12.08.2019]. Dostępny w: <https://ncn.gov.pl/aktualnosci/2018-09-21-list-dyrektora-ncn-predatory-journals>.

⁴ *Plan S. Making full and immediate Open Access a reality* [online]. [Dostęp 26.07.2019]. Dostępny w: <https://www.coalition-s.org/>.

⁵ SEVER, R., EISEN, M., INGLIS, J. Plan U: Universal access to scientific and medical research via funder preprint mandates. *PLoS Biology* 2019, nr 17(6): e3000273 [online]. [Dostęp 26.07.2019]. Dostępny w: <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3000273>.



-
5. *Uchwała nr 153/2018 z dnia 22 lutego 2018 r. Senatu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w sprawie wyrażenia zgody na wprowadzenie Instytucjonalnej polityki otwartości w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi* [online]. [Dostęp 26.07.2019]. Dostępny w: http://cib.umed.lodz.pl/pliki/PDF-y/Polityka-otwarto%C5%9Bci-Uchwa%C5%82a_2018_153.pdf.